

Lietu tiesības

JĀNIS ROZENFELDS

Lietu tiesības

5. PĀRSTRĀDĀTAIS IZDEVUMS

ZVAIGZNE ABC

347.2/.3 (075.4)

Ro 946

Monogrāfija rekomendēta izdošanai ar Latvijas Universitātes Humanitāro un sociālo zinātņu padomes 2022. gada 05. augusta lēmumu.
Monogrāfijas recenzenti: Gatis Litvins, Dr.iur., Valsts kontroles padomes loceklis (recenzijas sniegšanas laikā Latvijas Zvērinātu notāru padomes rīkotājdirektors); Annija Švemberga-Streikiša, Dr.iur., zvērināta advokāte zvērinātu advokātu birojā SIA "ZAB AmberLaw".

Zinātniskais konsultants *Vadims Mantrovs, Dr. iur.*

Vāka dizaina autors *Aigars Truhins*

Vāka noformējumam izmantotās fotogrāfijas autors *Toms Grīnbergs*

Jānis Rozenfelds

LIETU TIESĪBAS

5. pārstrādātais izdevums

Apgāda Zvaigzne ABC vadītāja VIJA KILBLOKA

Projekta vadītāja *Meldra Āboliņa*

Redaktore *Zinta Stikute*

Korektore *Andžela Berķe*

Mākslinieciskais redaktors *Aigars Truhins*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA,

K. Valdemāra iela 6, Rīga, LV-1010.

Red. nr. R-420.

Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā. Saskaņā ar Autortiesību likuma 69.1 pantu persona ir arī mantiski atbildīga par visiem zaudējumiem un morālo kaitējumu, kuru tā radījusi ar autortiesību pārkāpšanu.

© Jānis Rozenfelds, 2025

© Izdevums, literārā apdare, mākslinieciskais noformējums,

Apgāds Zvaigzne ABC, 2025

ISBN 978-9934-32-468-0

SATURS

Izmantoto saīsinājumu saraksts	7
Ievads	8
1. DAŽĀDAS LIETU ŠĶIRAS	12
1.1. No apgrozības izņemtās lietas	13
1.2. Ķermeniskas un bezķermeniskas lietas	14
1.3. Lieta un manta	15
1.4. Kustamas un nekustamas lietas	15
1.5. Sugas lietas, atvietojamas un individuāli noteiktas lietas. Unikālas lietas.....	18
1.6. Patērējamas lietas un nepatērējamas lietas	22
1.7. Dalāmas un nedalāmas lietas	22
1.8. Lietu kopības	23
1.8.1. Galvenā lieta un blakus lieta.....	25
1.8.2. Galvenās lietas augļi, tostarp procenti	29
1.8.3. Galvenās lietas piederumi	30
1.8.4. Galvenajai lietai taisītie izdevumi un uz to gulošās nastas	34
1.9. Lietu vērtība	38
2. VALDĪJUMS	40
2.1. Valdījums un turējums jeb “faktisks valdījums”	43
2.2. Tiesīgs un prettiesīgs valdījums	44
2.3. Labticīgs un ļauticīgs valdījums	45
2.4. Valdījuma iegūšana un izbeigšanās	45
2.5. Valdījuma aizsardzība	50
3. ĪPAŠUMS	58
3.1. Īpašums un īpašuma tiesība	59
3.2. Īpašuma subjektīvās tiesības saturs	60
3.3. Īpašuma tiesību aprobežojumi	63
3.3.1. Kopīpašuma tiesība.....	64
3.3.2. Īpašnieka rīcības tiesības aprobežojumi (atsavināšanas tiesības aprobežojumi)	75

3.3. Īpašuma lietošanas tiesības aprobežojumi	83
3.4. Īpašuma iegūšana	91
3.4.1. Sākotnējā iegūšana	91
3.4.1.1. Piegūšana	92
3.4.1.2. Lietas augļu iegūšana	96
3.4.1.3. Lietas iegūšana ar pieaugumu.....	97
3.4.2. Īpašuma iegūšana ar nodošanu (atvasinātā iegūšana)	104
3.4.3. Īpašuma iegūšana ar ieilgumu	116
3.5. Īpašuma prasība	125
4. TIESĪBA UZ CITA LIETU	141
4.1. Apbūves tiesība	141
4.2. Servitūti	146
4.2.1. Servitūta jēdziens	146
4.2.2. Reālservitūti.....	149
4.2.3. Personālservitūti	152
4.3. Reālnasta	156
4.4. Ķīlas tiesība	160
4.4.1. Ķīlas tiesība kā saistību izpildes nodrošināšanas līdzeklis	160
4.4.2. Ķīlas tiesība kā akcesora tiesība	161
4.4.3. Ar ķīlu nodrošinātais prasījums	162
4.4.4. Ķīlas tiesības priekšmets	165
4.4.5. Ķīlas tiesības nodibināšana.....	166
4.4.6. Ķīlas ņēmēja tiesības	170
4.4.7. Ķīlas devēja tiesības	172
4.4.8. Ķīlas tiesību realizēšana (izlietošana).....	173
4.4.9. Ķīlas tiesības izbeigšanās	175
4.4.10. Rokas ķīla	177
4.4.11. Lietošanas ķīla	178
4.4.12. Hipotēka	178
4.4.13. Komerķīla	179
4.4.14. Finanšu ķīla	181
4.5. Izpirkuma tiesība	182
4.5.1. Izpirkuma tiesības jēdziens.....	182
4.5.2. Izpirkuma tiesības rašanās	185
4.5.3. Izpirkuma tiesības izbeigšanās	185
4.5.4. Izpirkuma tiesības izlietošana.....	188

IZMANTOTO SAĪSINĀJUMU SARAKSTS

Atjaunošanas likums	Likums “Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību”
BVLK, VLK	Baltijas Vietējo likumu kopojuma III daļa “Civiltiesības”
C	Kodekss (<i>Codex</i> – latīņu val.)
Civillikums, CL	Latvijas Republikas 1937. gada Civillikums
CPL	Civilprocesa likums
D.	Digestas (<i>Digesta</i> – latīņu val.)
EK	Eiropas Kopiena
ES	Eiropas Savienība
FCK	Francijas Civilkodekss (<i>Code civil</i> – franču val.)
KĶL	Komerckārtības likums
LR	Latvijas Republika
MK	Latvijas Republikas Ministru kabinets
Satversme	Latvijas Republikas Satversme
Ulp.	Ulpiāns (<i>Gnaeus Domitius Annianus Ulpianus</i>)
Vācijas BGB, BGB	Vācijas Civillikums (<i>Bürgerliches Gesetzbuch</i> – vācu val.)
ZGL	Zemesgrāmatu likums

IEVADS

Lietas ir civiltiesību objekti. “Lietu tiesības” apzīmē subjektīvo tiesību kopumu, ko iespējams izlietot attiecībā uz lietām. Tās noteic “lietu piederību konkrētiem tiesību subjektiem (..), un tām ir pārsvarā virskundzības raksturs”¹. Predikāts “piederība”, tāpat kā “virskundzība”, abstraktā formā raksturo lietu tiesību absolūto dabu.

Lietu tiesības ir absolūtas tādā nozīmē, ka to saturs – vienas konkrētas personas, piemēram, lietas īpašnieka subjektīvo tiesību saturs – ir saistošs jebkurai citai personai. Atšķirībā no relatīvām tiesībām, piemēram, līgumattiecībām, kur šo attiecību dalībnieku skaits ir ierobežots un lielākajā daļā gadījumu – katrs dalībnieks individuāli noteikts, piemēram, kreditors un parādnieks, lietu tiesību attiecībā individuāli noteikts ir tikai ar tiesībām apveltītais subjekts, piemēram, lietas īpašnieks. Visi pārējie šīs tiesiskās attiecības dalībnieki ir nenoteikti. Viņu pienākumi attiecībā pret lietas īpašnieku – pasīvi, t. i., nevienam nav atļauts darīt neko tādu, kas varētu traucēt īpašniekam izlietot savas tiesības, kuras izriet no lietas piederības viņam.

Nepieciešams priekšnoteikums šādas absolūtas tiesiskās attiecības pastāvēšanai ir tāds tiesiskais režīms, lai visi arī zinātu gan par to, ka lieta pieder noteiktai personai, gan arī par savu pienākumu rēķināties ar šo tiesību virskundzības raksturu. Lai sasniegtu šo mērķi, mūsdienu tiesiskais režīms galvenokārt vērsts uz to, lai panāktu šādu attiecību pēc iespējas lielāku formalizēšanu. To sasniedz, nodrošinot lietu reģistrēšanu publiskos reģistros, kuros ir norādes par šo lietu īpašniekiem un citu personu lietu tiesībām uz šīm lietām, piemēram, ķīlas tiesībām. Šīm sistēmām jābūt integrētām tādā veidā, lai nodrošinātu šādu reģistru ticamību ne vien nacionālā, bet arī starpnacionālā līmenī. Šim procesam attīstoties, lietu tiesības nereti identificē tieši ar šādos reģistros fiksētām tiesībām. “Tiesības, kas reģistrētas publiskā reģistrā un ir izmantojamas pret trešajām personām, saskaņā ar kurām var iegūt lietu tiesības (..), uzskata par lietu tiesībām.”²

¹ Balodis K. Ievads civiltiesībās. R.: Zvaigzne ABC, 2007, 33. lpp.

² Padomes Regula (EK) Nr. 1346/2000 (2000. gada 29. maijs) par maksātspējas procedūrām. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32000R1346> [aplūkots: 29.06.2021.]